

let ikke alene er et økonomisk Problem, men ogsaa et endda paa flere Maader moralsk. Hvad heri ligger, har jeg i en anden Anledning udtrykt paa den Maade, at naar Mennesket har lært Børnebegrænsningens Kunst, kan det ikke være tilstrækkeligt blot at søge at affinde sig med denne Kendsgerning, men man maa søge at udnytte den til Opnaaelse af en bedre Formerelseskultur. Fra en lang Række Tilfælde af højst forskellig Slags kendes det, at der til fuldkommen Beherskelse af nye Omraader kræves en tilsvarende karaktermæssig Afbalancering; den indfinder sig desværre sjælden eller aldrig af sig selv, naar der er Brug for den. Dette er en ikke udelukkende økonomisk Side af det moderne Befolkningsspørgsmaal; det fremgaar ogsaa af Betænkningen. —

H. Cl. Nybølle.

Oskar N. Anderson: Einführung in die mathematische Statistik, Verlag von Julius Springer, Wien 1935. 314 Sider.

H. T. Davis & W. F. C. Nelson: Elements of Statistics with applications to economic data. The Principia Press, Inc. Bloomington (Indiana) 1935, 424 Sider.

Disse to Bøger har det en vis Interesse at anmelde under et. Til Trods for, at de i mere end een Henseende besidder et vist Fællesskab i Udgangspunktet, adskiller de sig saa betydeligt i deres Stræben efter at stille det væsentlige i den statistiske Betragtningensmaade i Relation til dens Anvendelighed, at det synes at dreje sig om helt forskellige Ting.

Begge Bøger er i stor Gæld til den »engelske Skole«. Men medens den amerikanske Bog uden stor Affekt og med langt mindre personligt Præg øser af de angelsachsiske Arsenaler, som var det de eneste eksisterende, har Prof. A. — som Elev af Alex. Tschuprow og dermed i nøjeste Kontakt med de kontinentale Retningers Tankegang — søgt at fortsætte sin Lærers Arbejde: »at bygge Bro over Kanalen« — som man har kaldt det.

Som noget for begge Bøger fælles kan endvidere anføres deres Stilling til Matematikens Anvendelse. Den amerikanske Bog henviser simpelthen straks i Forordet til Betænkningen af 1930 herom fra det af *The Social Science Research Council* nedsatte Udvalg (jfr. herom *Econometrica*, Vol I, p. 197) og erklærer uden Kommentarer, at Forf. ved Udarbejdelsen har holdt sig Betænkningens »recommendations« for Øje.

Samme Indstilling, som disse »recommandations« er Udtryk for — men med hel anden Begrundelse og ganske andre Konsekvenser — har Prof. A.'s Bog.

I den amerikanske Bog har Forf. holdt sig fra ethvert Forsøg paa at naa de yderste Konsekvenser af et bevidst valgt specielt Udgangspunkt. Den vil utvivlsomt derved — i Modsætning til Prof. A.'s Bog — have Mulighed for at kunne blive en udbredt Læse- og Lærebog, skønt den stiller visse matematiske Krav til Læseren. Tillige byder den et Stofvalg, som ogsaa maa kunne sikre Bogen betydelig Udbredelse, særligt blandt Statistikere, hvis Felt falder inden for Økonomien. Det rent »stochastiske« Stof, der (jfr. nedenfor) er eneste Genstand for Prof. A.'s Bog, er dog ogsaa her indrømmet en meget betydelig Plads, men i tydelig mindre konventionel Form, end den, saa mange amerikanske Bøger lider under. Betydelige Afsnit er dog ofret paa »applications to economic data«, saaledes to hele Kapitler om Index-tal og om Analyse af Tidsrækker; men Anvendelser paa økonomiske Problemer findes iøvrigt overalt i Bogen. Fremstillingen er jævn og uden van-

let ikke alene er et økonomisk Problem, men ogsaa et endda paa flere Maader moralsk. Hvad heri ligger, har jeg i en anden Anledning udtrykt paa den Maade, at naar Mennesket har lært Børnebegrænsningens Kunst, kan det ikke være tilstrækkeligt blot at søge at affinde sig med denne Kendsgerning, men man maa søge at udnytte den til Opnaaelse af en bedre Formerelseskultur. Fra en lang Række Tilfælde af højst forskellig Slags kendes det, at der til fuldkommen Beherskelse af nye Omraader kræves en tilsvarende karaktermæssig Afbalancering; den indfinder sig desværre sjælden eller aldrig af sig selv, naar der er Brug for den. Dette er en ikke udelukkende økonomisk Side af det moderne Befolkningsspørgsmaal; det fremgaar ogsaa af Betænkningen. —

H. Cl. Nybølle.

Oskar N. Anderson: Einführung in die mathematische Statistik, Verlag von Julius Springer, Wien 1935. 314 Sider.

H. T. Davis & W. F. C. Nelson: Elements of Statistics with applications to economic data. The Principia Press, Inc. Bloomington (Indiana) 1935, 424 Sider.

Disse to Bøger har det en vis Interesse at anmelde under et. Til Trods for, at de i mere end een Henseende besidder et vist Fællesskab i Udgangspunktet, adskiller de sig saa betydeligt i deres Stræben efter at stille det væsentlige i den statistiske Betragtningensmaade i Relation til dens Anvendelighed, at det synes at dreje sig om helt forskellige Ting.

Begge Bøger er i stor Gæld til den »engelske Skole«. Men medens den amerikanske Bog uden stor Affekt og med langt mindre personligt Præg øser af de angelsachsiske Arsenaler, som var det de eneste eksisterende, har Prof. A. — som Elev af Alex. Tschuprow og dermed i nøjeste Kontakt med de kontinentale Retningers Tankegang — søgt at fortsætte sin Lærers Arbejde: »at bygge Bro over Kanalen« — som man har kaldt det.

Som noget for begge Bøger fælles kan endvidere anføres deres Stilling til Matematikens Anvendelse. Den amerikanske Bog henviser simpelthen straks i Forordet til Betænkningen af 1930 herom fra det af *The Social Science Research Council* nedsatte Udvalg (jfr. herom *Econometrica*, Vol I, p. 197) og erklærer uden Kommentarer, at Forf. ved Udarbejdelsen har holdt sig Betænkningens »recommendations« for Øje.

Samme Indstilling, som disse »recommandations« er Udtryk for — men med hel anden Begrundelse og ganske andre Konsekvenser — har Prof. A.'s Bog.

I den amerikanske Bog har Forf. holdt sig fra ethvert Forsøg paa at naa de yderste Konsekvenser af et bevidst valgt specielt Udgangspunkt. Den vil utvivlsomt derved — i Modsætning til Prof. A.'s Bog — have Mulighed for at kunne blive en udbredt Læse- og Lærebog, skønt den stiller visse matematiske Krav til Læseren. Tillige byder den et Stofvalg, som ogsaa maa kunne sikre Bogen betydelig Udbredelse, særligt blandt Statistikere, hvis Felt falder inden for Økonomien. Det rent »stochastiske« Stof, der (jfr. nedenfor) er eneste Genstand for Prof. A.'s Bog, er dog ogsaa her indrømmet en meget betydelig Plads, men i tydelig mindre konventionel Form, end den, saa mange amerikanske Bøger lider under. Betydelige Afsnit er dog ofret paa »applications to economic data«, saaledes to hele Kapitler om Index-tal og om Analyse af Tidsrækker; men Anvendelser paa økonomiske Problemer findes iøvrigt overalt i Bogen. Fremstillingen er jævn og uden van-

skelige Passager, men noget egentligt originalt Bidrag synes ikke at være givet noget Steds. Den ved Bogens Udarbejdelse gjorte Indsats er aldeles overvejende af pædagogisk Art — men som jeg synes ganske betydelig.

Prof. A. har sat sig et Maal, der i alt Fald ligner de amerikanske Forf.'s, forsaavidt som han siger, at han vil fremstille den »matematiske Statistik« med de enklest mulige Midler, idet Grænsen som i den amerikanske Bog sættes ved de elementære algebraiske Operationer; for dette Formaal anfører han imidlertid en særlig Begrundelse; infinitesimale Operationer — hævder han — anvendes hyppigt alene med det Formaal at gøre Fremstillingen mere haandterlig, hvorved man fristes til at gøre sig Tilværelsen for let uden saglige Grunde, saaledes at Statistikens virkelige Indhold ikke kan træde klart frem for dem, der ikke behersker den »højere« Matematik. Pointen er altsaa, at man — ved ikke at lade sig friste i denne Retning — kan forfølge baade et pædagogisk og rent sagligt (videnskabeligt) Formaal.

Tanken lyder tiltalende og kan ikke paa Forhaand afvises. Hvad det pædagogiske angaar, kan det dog straks siges, at næppe nogen Bog om disse Emner synes at vise saa klart, at her er ikke store Ting at hente. Ingen, der kender lidt til, hvor indviklede og lidet overskuelige fuldstændig rendyrkede algebraiske Regninger kan blive ved de Anvendelser, der her er Tale om, vil være uvidende om, hvor megen Øvelse og Træning der skal til for at overse og gennemskue deres Indhold helt. Spørgsmaalet er, om man ikke netop gaar hen og gør Statistiken mere matematisk — i daarlig Forstand — end nødvendigt og paa en Maade, som næppe er pædagogisk. De fleste, der kan klare Forf.'s Regninger, vilde sikkert foretrække en Dosis *analysis* for at slippe for denne Mængde uhaandterlige Algebra.

Noget andet er, hvilke erkendelsesmæssige Fordele der knytter sig til Betragtningensmaaden. Forf.'s Standpunkt er her, at han alene betragter de »samples«, i hvilke vi faktisk foretager vore Optællinger, som udtaget af »universes« af endeligt Omfang. Og han er naturligvis derved i en vis formel Overensstemmelse med denne endelige Verdens Konditioner, der strængt taget (matematisk eksakt) ikke tillader den Grænseovergang, paa hvilken bl. a. den engelske Skoles Opfattelse af Sandsynlighedsbegrebet ellers hviler.

Naar Forf. tillige begrunder dette sit Standpunkt med en Henvisning til, at det er noget i denne Retning den praktiske Statistiker særlig er interesseret i, maa det vist — omend noget konventionelt — siges, at netop den praktiske Statistiker i det mindste pr. Instinkt vil søge at anstille sine Iagttagelser saaledes, at han slipper for de Vanskeligheder, som Prof. A.'s Betragtningensmaade ligefrem tager Sigte paa, men som ikke i de mere vanskelige Tilfælde (den »heterograde« Statistik) er overvundet af Forf.

Man kan meget vel forstaa, at det Spørgsmaal kan rejse sig ogsaa for den praktiske Statistiker, hvorledes Fordelingslovene for »Parametrene« for de bag vore Iagttagelser liggende »Gesamtheiten« (*universes*) virkelig »ser ud« — ogsaa inden de store Tals Lov for Alvor begynder at virke. Og til Forsvar for A.'s Arbejde maa det fremhæves, at Bestræbelser paa at erstatte Instinkter med fuld Bevidsthed ikke paa noget Vilkaar kan anses for uvidenskabelige; men endnu under Chocket af det Indtryk, Forf.'s Anstrengelser efterlader, maa det være tilladt at mene, at Arbejdets virkelige Emne ikke er egnet til Studium i store Kredse. Navnlig naar Undersøgel-

serne stilles i saa direkte Relation til, hvad praktisk udøvende Statistikere efterspørger, er der rigelig Anledning til at frygte, at ikke nogle, men mange vil finde, at det her ikke længere drejer sig om Statistik, men om Filosofi.

Paa den anden Side kan man vanskeligt komme uden om, at det i hvert Fald er nogle for Statistiken teoretiske Problemer, der her er søgt angrebet paa en Maade, der for saa vidt er tiltalende, som Forf. ikke har nøjedes med at tale om dem, men i hvert Fald har søgt at lade dem fremtræde saa at sige i modelleret Form.

H. Cl. Nybølle.

B. P. Adarkar: THE THEORY OF MONETARY POLICY with special reference to the relation between interest rates and prices. P. S. King & Son, London, 1935. IX + 125 Sider.

Prof. Adarkar giver i denne lille bog en oversigt over de fleste af de mirakkelrenter, der spiller saa stor en rolle i øjeblikkets konjunkturteoretiske debat. I hvert sit kapitel behandles Fishers realrente, Cassels sande rente, Wicksells normale rente, Hayeks ligevægtsrente, Sraffas varerente og Keynes naturlige rente. Disse kritisk refererende afsnit er bogens bedste; de er skrevet i et klart sprog og med en sund kritisk sans, der bl. a. giver sig udtryk i en fremhæven af det uklare og ofte selvmodsigende i Cassels anvendelse af begreberne »kapitaldisposition« og »sande rente« og i en skeptisk afstandtagen fra Ny-Østrigernes lære om produktionsomvejenes forlængelse og afkortning som konjunkturforklaring. Kritikken er mindst vaagen over for Keynes »that leader of modern monetary thought« (s. VIII), og det synes ikke at staa forfatteren klart, at flere af de indvendinger, der rejses mod Wicksell og Hayek, har lige saa stor gyldighed overfor dette store forbillede.

Bogens konstruktive afsnit er derimod af højst forskellig lødighed. Adskillelsen mellem den »aktive« og »passive« forbindelse mellem renteforskydninger og prisbevægelser (Chap. I), fordømmelsen af naturaløkonomiske hjælpeforestillinger indenfor pengeteorien (Chap. XI) og behandlingen af kapitalproblemet (Chap. XII) er — omend ikke overraskende nye — saa dog rigtige og velformulerede. Hvad der derimod skæmmer bogen stærkt, er, at de konkluderende kapitler (IX, X, XII og XVI) er fuldt saa uklare og angribelige som nogen af de teorier, forfatteren selv kritiserer. Under henvisning til, at laanerenten indgaar som et element i profitforventningerne, betegner Adarkar det som en cirkelslutning at anvende disse ved definitionen af den naturlige rente (s. 105). Afgørende for, om der foreligger en cirkelslutning eller ej, turde det dog være, om forandringer i profitforventningerne alene eller hovedsagelig skyldes ændringer i laanerenten, og det maa vel anses for almindeligt anerkendt, at forandringer i profitforventningerne først og fremmest skyldes (forventede) ændringer i afsætningsmulighederne eller tekniske forandringer. Iøvrigt er den rentesats, der i en given situation skaber ligevægt mellem opsparing og investering, hvilket er den af Adarkar selv anerkendte formulering af den naturlige rente, vel heller ikke upaavirket af de investerings- og opsparingsvaner, der knytter sig til det gældende laanerenteniveau?

I adskillige udtalelser lægger Adarkar en udpræget ensidighed for dagen, saaledes s. 61: »The conclusion, therefore, is inescapable that cost reduction, as a remedy for depressions, has neither a theoretical nor a practical basis.« — en kategorisk dom, der ikke fremkommer som resultatet af et